

Лариса Мафтин
кандидат філологічних наук, доцент,
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича,
Україна
l.maftyn@chnu.edu.ua

Larysa Maftyn
Candidate of Philological Sciences, Associate Professor
Yurii Fedkovych Chernivtsi National University
Ukraine
l.maftyn@chnu.edu.ua

ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ І ЙОГО РОЗВИТОК У МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ: ЗАРУБІЖНИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД

EMOTIONAL INTELLIGENCE AND ITS DEVELOPMENT IN FUTURE TEACHERS: FOREIGN AND DOMESTIC EXPERIENCE

Технократичні, інформаційні, глобалізаційні тенденції розвитку сучасного суспільства актуалізують проблему емоційного інтелекту особистості, який нині визнається однією із пріоритетних компетентностей. У концепції Нової української школи цей термін наголошено як ключову компетентність освіти, необхідну для успішної самореалізації особистості, кар'єрного зросту [2].

Проблема емоційного інтелекту є однією із актуальних проблем психолого-педагогічної науки. Різнобічні аспекти цього питання: загальнотеоретичні засади концепції емоційного інтелекту; особливості прояву у фахівців різних спеціальностей, розвиток у майбутніх педагогів й ін. висвітлені вченими як далекого (Р.Бар-Он, Дж. Гілфорд, Г.Гарднер, Д.Гоулман, Дж. Майер, У.Пейн, П.Селовей, Р.Торндайк, Д.Карузо й ін.) і близького зарубіжжя (Л.Виготський, О.Леонт'єв, С.Рубінштейн, О.Тихомиров, Д.Люсін й ін.), так і вітчизняними (І. Аршава, О.Власова, С.Дерев'янка, В.Зарицька, І.Зязюн, Н. Ничкало,

О.Новак, Е.Носенко, Т.Кириленко, І.Калініченко, Н.Коврига, Т.Пашко, Н.Пополужний, В.Романова, О.Савченко та ін.).

В енциклопедичній літературі поняття емоційного інтелекту трактується як група ментальних здібностей, які беруть участь в усвідомленні власних емоцій і емоцій оточуючих. Дослідники розглядають емоційний інтелект як передумову просоціальної поведінки, ефективної міжособистісної взаємодії, успішної професійної діяльності. До основних складових емоційного інтелекту відносять самосвідомість, самоконтроль, емпатію, навички відносин, а також мотивацію [2]. Емоційний інтелект учителя розуміється як інтегроване динамічне утворення, структуру якого складають емоційний, когнітивний і поведінковий компоненти, що у поєднанні забезпечують сукупність особистісних якостей, які відповідають вимогам педагогічної професії.

Проблема розвитку емоційного інтелекту набуває особливого значення у контексті професійної підготовки майбутніх педагогів, оскільки добре розвинений емоційний інтелект є одним із факторів, що обумовлює ефективну діяльність учителя, є складовою його професіограми. Сучасний етап розвитку суспільства, держава, власне, педагогічна діяльність висувають нові вимоги до підготовки педагогів, формуванню їх професійно значущих якостей, адже майстерність педагогічної діяльності залежить не тільки від глибоких знань теорії й методики, але й від сформованості емоційної сфери особистості педагога, уміння керувати нею, розуміти особливості інших, бути комунікативно толерантним, тактовним, емпатійним, емоційно стабільним. Означені здатності й уміння вкрай важливо розвивати й удосконалювати упродовж навчання студентів, оскільки це сприятиме кращій адаптації до вибраної професії (проходження педагогічної практики, початок професійної діяльності, становлення молодого спеціаліста тощо).

Педагогічна діяльність загалом насичена напруженими ситуаціями емоційного реагування, однак її початковий етап характеризується особливо підвищеним рівнем стресу; неминучим зіткненням із низкою труднощів, обумовлених соціальними негараздами, психолого-методичною та комунікативною некомпетентністю, особистісними особливостями, неготовністю

до вирішення проблемних виховних завдань; нездатністю швидко орієнтуватися у ситуації, що змінюється, внутрішньою невпевненістю, тривожністю, роздратованістю тощо. Тож можливість вирішення цієї проблеми учені вбачають у розвитку емоційного інтелекту майбутніх педагогів, оскільки розвинений емоційний інтелект - це своєрідний показник рівня особистісної зрілості вчителя.

Дослідники проблеми розвитку емоційного інтелекту наголошують дві групи компетенцій, які необхідно сформулювати у майбутніх педагогів з розвиненим емоційним інтелектом:

– внутрішньоособистісні: об'єктивне сприйняття реальності; самопізнання; усвідомленість власних емоційних реакцій, уміння ними керувати та відповідальність за них; оптимістичне мислення, творче ставлення до життя

– міжособистісні: емпатія; вербалізація емоцій; розуміння й володіння невербальною комунікацією; володіння навичками активного слухання; контроль над імпульсами; мотивований позитивний і негативний зворотній зв'язок; уміння долати комунікативні бар'єри, конструктивно вирішувати емоційно напружені ситуації, здійснювати саморегуляцію в стресових ситуаціях.

Розвитку психологічної культури майбутніх педагогів, їх емоційно-вольових якостей сприяють тренінгові заняття, які реалізуються у формі ділових і рольових ігор, групових дискусій, моделювання ситуацій педагогічного спілкування, робота з конкретними емоціями, знайомство з техніками управління емоційними станами та відпрацювання їх на практиці. А також заняття, які поєднують проблемно-орієнтовні й активні соціально-психологічні методи навчання.

Література

1. Гоулман Д. Емоційний інтелект (пер. з англ. С.–Л. Гумецької). Х.: Віват, 2018. 512 с.

2. Нова українська школа: порадник для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.